

Frank 't Hart: De boodschapper en het slechte nieuws

In de landelijke pers verschijnen berichten over de succesvolle invoering van de basisvorming. Weliswaar zijn er veel kinderziektes, maar de docenten zouden 'om' zijn en de meeste scholen liggen op schema met de invoering. Uit een enquête van het Procesmanagement Basisvorming (PMB) blijkt dat 56% van de docenten die lesgeven in de 'eerste fase' welwillend/positief tegenover het nieuwe onderwijs staat. Slechts 9% van hen staat negatief tegenover de basisvorming. (Bron: *Bulletin Basisvorming* nr. 23, bijlage van *Uitleg* nr. 7, 16 maart 1994.)

Vermoedelijk zijn niet de docenten, maar de schoolleiders geënquêteerd door het PMB. De rector van mijn school prijst zich in elk geval gelukkig dat de lessen in de brugklas in overeenstemming zijn met de basisvorming. Onder de docenten bestaat echter (nog?) veel scepsis over de inhoud van die lessen. Dit werd me opnieuw duidelijk tijdens een nascholingscursus van het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS).

Met enkele collega's meldde ik me in het APS-gebouw voor een nascholing op het gebied van Taalbeschouwing in de basisvorming. De locatie was al een stil teken aan de wand: wegens gebrek aan belangstelling zag het APS zich genooddaakt om de cursisten uit heel Nederland in Utrecht uit te nodigen.

Ton Brouns, een lerarenopleider, en Bert de Vos, docent op een (1)VBO-school, wilden deze middag een aantal basisvormingsmethoden vergelijken op het onderdeel taalbeschouwing, en aandacht besteden aan een betrekkelijk nieuw vakgebied in het voortgezet onderwijs: de beeldtaal. Al gauw ontspan zich echter een discussie over het werken met die nieuwe methoden. De discussie werd geregeerd door

de vraag: 'Hoe krijg ik in vredesnaam het boek uit?' Brouns stelde zich op het standpunt dat de uitgevers veel meer aan nazorg moeten gaan doen. Ze moeten helpen om hun methode toe te snijden op de wensen en kenmerken van de school. Uitgeverij Wolters-Noordhoff heeft de Universiteit van Amsterdam bereid gevonden om scholen bij het gebruik van de methode *Nieuw Nederlands* te adviseren. De prijs voor zo'n advies op maat is echter buitensporig (al gauw enkele duizenden guldens). In veel gevallen zal het betekenen dat een sectie meer dan de helft van haar budget hieraan moet uitgeven. Dat is natuurlijk niet meer reëel; de basisvorming is een belangrijke onderwijsvernieuwing, maar ze mag niet ten koste gaan van andere leerjaren en andere ontwikkelingen. We moeten ons alweer opmaken voor de vernieuwingen in de tweede fase!

De bespreking van het onderdeel 'beeldtaal' riep veel ergernis op bij de aanwezigen. De cursusleiders hadden twee voorbeeldlessen voor ons in petto. We bogen ons over twee voorpagina's van verschillende dagbladen en vergeleken het jeugdjournaal met het 8-uur-journaal van dezelfde dag. Hoewel we allemaal wel eens in de les video's vertonen en met kranten werken, was 'kijken' voor ons allemaal een nieuw vakonderdeel. In de kerndoelen van de basisvorming wordt het genoemd bij het domein 'spreken en luisteren'. Brouns betoogde echter dat kijken ook bij taalbeschouwing een rol speelt. Om de beeldtaal van strips, film en tv te begrijpen moet je immers oog hebben voor zaken als compositie, perspectief en montage.

Hij kreeg nauwelijks gehoor. 'Omgaan met de media, dat leren ze thuis wel. Ze kijken al zoveel tv. Moeten we in de klas nou ook nog films gaan bekijken?' Brouns wilde laten zien dat taalbeschouwing niet ophoudt bij spelling-onderwijs en zinsontleding. Je kunt kinderen leren om veel bewuster tv te kijken. Bovendien sluit je zo aan bij de belevingswereld van je leerlingen, zodat ze het geleerde kunnen toepassen.

De kritiek die Brouns over zich heen kreeg, bestond uit een soort drietrapsraket.

Allereerst zijn veel docenten nog steeds verklaard tegenstander van de basisvorming. 'Aan-

sluiten bij de beleavingswereld van de leerling' bezorgt hen kippevel. Ze volgen daarom nauwelijks nascholingscursussen en willen zo min mogelijk vernieuwen. Het traditionele spelling- en ontleedonderwijs heeft z'n nut toch bewezen? Laat ze eerst maar eens behoorlijk leren schrijven. Een cursusleider die vertelt dat je daarmee niet voldoet aan de eisen van de basisvorming, wekt wrevel op.

De aanwezige docenten lieten zich uiteindelijk wel – schoorvoetend – overtuigen van het nut van bewust leren kijken. Nu ontbrandde echter de tweede brandstoftank van de afweerraket. Een aantal docenten meende: 'Dit hoort niet bij mijn vak.' Ze beschouwen omgaan met de media en tv-kijken als algemene vaardigheden; iets voor de studieles, of voor maatschappijleer. Het argument daarvoor was, dat het vak Nederlands al zo breed is. En er komt steeds meer bij...

Misschien is dat waar. Hoe je het vak afbakt, hangt af van de definitie die je hanteert voor 'taal'. We vinden het allemaal logisch om leerlingen die een spreekbeurt houden erop te wijzen dat ze de klas moeten aankijken. Blijkbaar speelt kijken een rol in de communicatie. Daarnaast hoort het zonder twijfel thuis bij maatschappijleer, en ook bij de natuurwetenschappen; de basisvorming ontleent juist zijn kracht aan de overlap, de samenhang tussen de kerndoelen van verschillende vakken. Kijken moet óók bij Nederlands onderwezen worden.

Een decaan vertelde dat hij juist zo blij was met de basisvorming. Zij stelt de docent in staat om het belang van zijn vak in de klas te laten zien. Juist voor studie- en beroepskeuze is het belangrijk dat leerlingen weten waar ze een vak – nu en later – voor nodig hebben. Leerlingen moeten de verbanden tussen schoolvakken en beroepen kunnen zien.

Dit ging een aantal cursisten echter te ver. Ze zaten hier eigenlijk maar om een reden – de laatste rakettrap. 'Als we dat nieuwe onderwijs moeten geven, vertel me dan maar hoe,' verzuchtte een docente. 'En ik spreek voor velen,' voegde ze er nog aan toe. Brouns wees erop dat de cursus juist daarvoor bedoeld was. Maar de onderwijskundigen hebben geen kant en klaar recept; docenten moeten meedenken en lessen uitproberen.

De discussie had tenslotte nog maar weinig

met taalbeschouwing te maken. 'De basisvorming betekent onrust in mijn klas!' riep iemand, 'En leerlingen willen ook wel eens rust.' De mogelijkheid om serieus over een film of strip te praten werd sterk in twijfel getrokken. Brouns stelde dat het best mogelijk is om andere werkvormen te hanteren, als een hele school of sectie het maar gezamenlijk aanpakt: 'We leren kinderen af wat de basisschool ze heeft aangeleerd.' Opnieuw kreeg hij een golf van kritiek over zich heen: 'Op de basisschool zitten leerlingen in groepjes, zodat ze vaak met de rug naar de docent zitten!' 'Mijn dochter houdt al in groep 4 een spreekbeurt, maar *ik* maak 'm voor haar.' 'Ik idealiseer de basisschool niet,' verweerde Brouns zich, 'ik zie de praktijk, waarin docenten te hard werken en de leerling te weinig doet.' 'Ja, maar daar word ik niet op beoordeeld. Het gaat in het onderwijs om de slagingspercentages.'

We kwamen er die middag niet uit. De basisvorming is slecht nieuws. Als mensen 'welwillend/positief' zijn, komt dat alleen maar omdat de gevreesde onderwijsrevolutie is uitgebleven. Docenten gaan in veel opzichten op de oude voet verder. En als er dan toch aanpassingen nodig zijn, wordt er flink gemopperd. Brouns en De Vos waren de bringers van een slechte boodschap. Zoals zovaak werd hen dat aangerekend: telkens weer moest Brouns argumenten geven voor zijn bredere opvatting van taalbeschouwingsonderwijs.

En dat hij daarvoor geen recept had, werd hem stilletjes bijzonder kwalijk genomen.